

Az a költő, akinek a művészete oly tekintélyes részében szó-mágia, természetes, hogy rá van utalva a minél nagyobb szókincsre. Gulyás verseiben sok furcsa szóra akadunk. (A most idézett költemény első sorában a „lesrófolom” és „felsrófolom” szavak.) S ezek a szavak mégsem hatnak idegenül. A versek kohója felolvasztja őket. Gulyás jelentős lépést tett a már-már veszélyesen kijegecesedő magyar költői szókincs szükségese gazdagításának az útján.

Gulyás tisztántúli költő, alföldi, s megszoktuk, hogy a tisztántúliak türelmetlen újítók, forradalmár hazafiak. Gulyás Babits Mihály-lal a helyénvaló mozdulatlanságot látja a magyarság lényegének. Társadalmi, történelmi véleményeiben higgadt, békülékeny szellem. (A magyar-szláv és a magyar-román barátság híve.) Ennek is nyilván erős metafizikai hajlama az oka. A „magyar” mögül többnyire kibújik az „ember”, ha ő néz rá.

Verselőművészetéről egy újabb tanulmányt lehetne írni. Színre felületes, pongyola, inkább ösztönös költő, valójában feszes, ősi ritmusok dobbannak soraiban, s — miként többszörösen megfogalmazott ars poetica-ja igazolja — mélyen tudatos is.

Gulyás Pál kiforrott, de még nem befejezett művész. Útja fölfelé ível, mostani antológiája is inkább jel és továbbmutatás, mint egy lezárt költői pálya dokumentuma.

CSORBA GYÖZÖ.

Balatoni Béla: *A tanulás titkai.*

Az új módszer szerinti tanításban sokak szerint hiba, hogy a tanulók a sok könyvesség miatt nem képesek önállóan megtanulni leckéjüket. Hallható ez a panasz az egyetemre került diákoknál, de azt hiszem, sokkal helytállóbb az elemiből a középiskolába kerülteknél, akiknél ez már a régi módszerű oktatásnál is nehézség volt. Röviden: diákjaink nem tudják, hogyan kell tanulni. Néma igazság van ezekben a vádokban, de mégha nem volna is, akkor is örömmel kell üdvözlőnünk Balatoni Béla kis füzetét, amely nagy segítségére lesz a tanároknak. Főleg az első osztályok főnökei használhatják föl eredményesen az ú. n. osztályfőnöki órák keretében. Mert csakhogy sok diáknál az a baj, hogy nem tanult meg tanulni. Persze, ezt sem lehet túlozni és ha egyszer az Úristen gyöngé képességekkel indított útnak egy diákot, annak ugyan magyarázhatjuk, hogyan kell tanulni. Ezt tudja a szerző is és ez egyik nagy érdeme, hogy reális alapokon áll. A Tanulási előgyakorlatok c. fejezetben egy-két előgyakorlatot kissé hitetlenkedve olvastunk ugyan, de ez az egyetlen kivétel. Leginkább a Tanulási irányelvek c. fejezetére hívjuk föl a nevelők és diákok figyelmét. Bölcs tanácsai bizonyára sokkal eredményesebbé teszik majd a tanulást (Zimándi Pius.)

Benkő László: *A falukutatástól a nemzetnevelésig.*

A kis kötet címe többet ígér, mint amennyit tartalma ad. A felesleges bevezetést követő nyolc tanulmányt csak az fűzi össze, hogy tárgyük a néprajzzal kapcsolatos. Értékük alig több ismeretterjesztő cikkeknél, népművelési előadásokénál. Stílusuk tetszős és divatos közhelyek gyűjteménye. Anyagban és gondolatokban alig találunk bennük valami újat. A szerző általánosan ismert dolgokról szól, naiv, öntetszelgő bőbeszédűséggel. Összehasonlító néprajzi szempontból még legértékesebb a Lenore-balladatípusról szóló tanulmány, bár a szerző inkább csak magyarázó anyagot hord össze. Figyelmet érdemel még egy hangsági versfaragóról szóló írása, amely a népi költő, mesemondó, rigmuskitaláló típus jellemzéséhez ad néhány vonást. A szerző terjedős mondanivalója helyett azonban több szöveghűtlenséget szeretünk volna olvasni. Az utolsó tanulmány (A falukutatástól a nemzetnevelésig) iskolai évkönyvben jelent meg eredetileg, s tanulók számára jó tájékoztatás a jelzett kérdésekről. A könyv átolvasása után fureszáljuk, hogy a szerző kicsinyléssel szól a „jóhiszemű és nemes szándékú műkedvelők”-ről.

(Kovalovszky Miklós.)

Cholnoky Jenő: *A sivatag.* (Franklin Társ.)

Éghajlati szempontból mindig típusnak vett földrész, Afrika sötét őserdejéből indulunk el a magasban áramló antipasszátokkal együtt a téritőkörök tájára, a sivatagba. Mindig jobban ritkuló fák és füves puszták tájain át érünk oda. „Sivatag” a csagatájok nyelvén *pusztát* jelent. Hozzátehetjük, hogy jelzői értelemben ennek felsőfokát értjük alatta. Miért sivatag a sivatag s milyen pusztító erők működnek rajta? Ennek tudományos magyarázatát kapjuk a mű első felében. Ötféle sivatag van a szárazföldön s egy hatodik az óceánon a téritőkörök szélességében. Az óceáni sivatag természetesen nem tud kiszáradni, de vize sokkal sósabb, mint a csapadékos tengereké. Területi arányát tekintve kb. egy százaléka a sivatagnak alkalmas az élet számára, mert vizet lelnek rajta. Ez a terület az oázis. Éltetője a víz. „Az emberi művelődés bölcsője a mesterségesen öntözött oázis területeken ringott.” A sivatag valóban megtanít szövetkezésre, munkamegosztásra. Az emberi elme állandó foglalkoztatása — a sivatag természeti adottságainak kényszerítő ereje folytán — sok fáradtsággal és rendkívüli találékonysággal elkészített karézek, kanatok, vízemelő kerekék, duzzasztóművek és öntözőcsatornák feltalálása és használata a sivataglakókat s a „cliff-dwellereket” egyszerre a félművelt s művelt népek közti határmegyére helyezi. Ha az öntözőművek beomlanak, a nép tovább vándorol s így lakatlanná válik az oázis, vagy pedig ellenség dülja fel s teszi néptelenné, de a későbbi századok